

VI. INFORMACJE

1. Nowy prefekt Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów

Po rezygnacji z urzędu ze względu na osiągnięty wiek dotychczasowego prefekta Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów kard. Jorge Arturo Mediny Estéveza Ojciec Święty w dniu 1 października 2002 r. mianował nowego prefekta tej Kongregacji. Został nim kard. Francis Arinze, który dotąd pełnił urząd przewodniczącego Papieskiej Rady ds. Dialogu Międzyreligijnego.

Kard. Francis Arinze pochodzi z Nigerii z niechrześcijańskiej rodziny. Urodził się 1 listopada 1932 r. w szczepie Ibu w archidiecezji Onitscha. Przyjął chrzest, mając 9 lat. Jego matka przyjęła chrzest, kiedy studiował teologię, a ojciec został katolikiem, gdy był już kapłanem. Po studiach filozofii w Enugu (Nigeria) studiował teologię w Rzymie, gdzie 23 listopada 1958 r. przyjął święcenia prezbiteratu. W latach 1961-1962 wykładał liturgikę oraz logikę i filozofię w Bigard Memorial Seminary w Enugu, a następnie został mianowany sekretarzem regionalnym ds. wychowania katolickiego wschodniej części Nigerii. Przez krótki czas studiował w Londynie pedagogikę. Dnia 6 czerwca 1965 r. został mianowany biskupem pomocniczym archidiecezji Onitscha a 29 sierpnia 1965 r. przyjął święcenia biskupie. Dnia 26 czerwca 1967 r. został arcybiskupem Onitscha. W latach 1979-1984 był przewodniczącym Nigeryjskiej Konferencji Episkopatu.

W 1984 r. Jan Paweł II powierzył arcybiskupowi Arinze organizowanie Sekretariatu ds. Niechrześcijan (dziś Papieska Rada ds. Dialogu Międzyreligijnego) i mianował go pierwszym przewodniczącym tego urzędu. Dnia 25 maja 1985 r. został mianowany kardynałem diakonem, a 28 stycznia 1996 r. kardynałem prezbiterem. Dnia 24 października 1999 r. od Międzynarodowej Rady Chrześcijan i Żydów otrzymał złoty medal za niezwykle zasługi w stosunkach między religiami.

Bp Stefan Cichy

2. Sprawozdanie z XXXVIII Seminarium Wykładowców Liturgiki

XXXVIII Seminarium Wykładowców Liturgiki w ośrodkach uniwersyteckich, akademickich, wydziałach teologicznych i wyższych seminariach duchownych w Polsce odbyło się w dniach 11–12 IX 2002r. w gościnnym Diecezjalnym Seminarium Duchownym w Tarnowie. Tematem spotkania było „Formacja liturgiczna w parafii na podstawie «tekstu roboczego» *Ceremoniału wspólnoty parafialnej*”.

Na początku przewodniczący Sekcji Wykładowców Liturgiki ks. prof. dr hab. Adam Durak przywitał przybyłych referentów i gości oraz przedstawił program seminarium.

Pierwszy referat wygłosił ks. dr Stanisław Szczepaniec (Kraków PAT) przedstawiając „Ogólną koncepcję i terminologię *Ceremoniału wspólnoty parafialnej*”. Autor przypomniał, że po Soborze Watykańskim II w Polsce nie było opracowania takiego ceremoniału. Próbę jego opracowania podjął kilkuosobowy zespół. Jednakże dyskusja po ukazaniu się tekstu roboczego spowodowała, że Komisja Episkopatu przejęła koordynację nad pracami przygotowującymi ostateczny tekst ceremoniału. W założeniu adresatami ceremoniału wspólnoty parafialnej mają być wszyscy, choć powinien on stać się szczególną pomocą dla kapłanów przy przygotowaniu i podczas celebracji we wspólnotach, parafiach, grupach.

Jeśli chodzi o kwestie terminologiczne, pojawiły się pewne zastrzeżenia co do tytułu, który ogranicza zastosowanie ceremoniału jedynie w parafii. Ks. Szczepaniec wskazał jednak, że w obecnym czasie należałoby dostrzec właśnie parafię jako miejsce i źródło wszelkich celebracji. W dalszej części referatu autor podał przykłady terminów i posług, których znaczenie i funkcję należałoby jaśniej określić. W zakończeniu wskazał na konieczność pracy przy ceremoniale grup roboczych z różnych dziedzin liturgii, np. muzyków.

Ks. dr Piotr Kulbacki (Łódź), autor drugiego referatu zatytułowanego „Uczestnicy liturgii wg *Ceremoniału wspólnoty parafialnej*”, wskazał, że uczestnikiem liturgii jest cała wspólnota parafialna, a powołując się na *Katechizm Kościoła katolickiego* (nr 1140 i 1144) przypomniał, że liturgię celebryje Chrystus obecny we wszystkich wiernych. Następnie zauważył, że trzeba określić, co należałoby umieścić w ceremoniale a do czego tylko odesłać, aby ceremoniał zachował formę podręczną, dając pewne wskazówki, ale nie ograniczając zdrowej twórczości duszpasterzy. Wskazania zawarte w ceremoniale powinny bronić przed rytualizmem i formować postawy czynnego uczestnictwa w Ofierze Chrystusa. Kończąc ks. Kulbacki zasugerował zagadnienia do dyskusji podczas pracy w grupach.

Trzecim i ostatnim wystąpieniem pierwszego dnia obrad był referat ks. dra Józefa Górzyńskiego (Warszawa PWT) pt. „Ceremoniarz i inni posługujący wg *Ceremoniału wspólnoty parafialnej*”. Ks. Górzyński zwrócił m.in. uwagę, że ceremoniarza nie powinno się łączyć z miejscem przewodniczenia. Nie powinien on również stać przy boku przewodniczącego, gdyż jest to miejsce diakona, nie zaś ceremoniarza. Następnie prelegent wskazał na różne rodzaje posług, jakie występują podczas celebracji: posługa słowa (lektor, chorałiści), ołtarza (akolita, nadzwyczajny szafarz, ministrant księgi, mikrofonu, krzyża, światła, wody, kadzidła, dzwonków), służby (darów, tacy, ministranci ładu, żeńskie zespoły śpiewacze). Kończąc referent zwrócił uwagę na stroje liturgiczne mówiąc, że powinny one być określone i dostosowane do różnego rodzaju posług.

W godzinach popołudniowych miała miejsce praca w grupach roboczych prowadzonych przez referentów, a wieczorem wszyscy uczestnicy seminarium udali się do tarnowskiej katedry na uroczystą Eucharystię, której przewodniczył miejscowy ordynariusz bp Wiktor Skworc. On też wygłosił homilię.

Drugi dzień seminarium (czwartek 12.09.2002) rozpoczął się Mszą świętą koncelebrowaną w kaplicy seminaryjnej, której przewodniczył bp Stefan Cichy – przewodniczący Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski.

Tego dnia pierwszy komunikat wygłosiła s. dr Adelajda Sielepin (Kraków). Tematem były „Treści teologiczne w księdze obrzędy konsekracji dziewic”. Siostra przedstawiła strukturę obrzędów, wskazując na ich istotne elementy, którymi są wezwanie osób, homilia, dialog z celebransem, litania do Wszystkich Świętych, formuła profesji oraz modlitwa konsekracyjna, w której osoba jest powierzana Chrystusowi na wyłączną własność. Po tych obrzędach może nastąpić wręczenie oznak konsekracji, np. założenie welonu, poświęcenie obrączek czy też przekazanie księgi Liturgii Godzin.

Kolejny komunikat „Interpretacja tekstów liturgicznych według dokumentów” przedstawił ks. Sławomir Sosnowski (Łódź). Prelegent zapoznał zebranych z dwoma dokumentami: *Varietates legitimae* i *Liturgiam authenticam* (28 III 2001), które mówią o poprawnym wprowadzaniu w życie *Konstytucji o liturgii świętej*. Wychodząc od pytania, jaki cel stawia sobie odnowa liturgiczna, wskazał jednocześnie, że bardzo ważne jest zabezpieczenie wiary ludu Bożego i odpowiadanie potrzebom Kościoła lokalnego. Bardzo ważnym elementem przy odnowie liturgii jest jej język, który powinien być jasny i poprawny. Ryt liturgiczny powinien być również podatny na inkulturację. W krajach, gdzie występuje wiele języków lokalnych nie należy przygotowywać rytu dla każdej grupy językowej i tym samym dzielić wiernych na wiele małych grup. Ks. Sosnowski zwrócił następnie uwagę na zasady tłumaczenia ksiąg liturgicznych podkreślając, że poprawność i teologia winny być postawione ponad estetykę języka i oczywiście przekład powinien być dokonywany z języków oryginalnych, a nie z tłumaczeń. Kończąc autor przypomniał, że twórczość lokalna wyraża się także w pieśniach i hymnach sugerując, że należałoby przygotować opracowanie ich i przedstawić je Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów.

Ostatni komunikat wygłosił ks. dr hab. Kazimierz Matwiejuk (Siedlce) „Liturgia w liście apostoelskim *Nuovo millennio inneunte*”. Autor zacytował słowa Ojca Świętego „Duc in altum” wyrażające anamnetyczny wymiar Roku Jubileuszowego, podczas którego wierni gromadzili się w kościołach lokalnych, aby celebrować Eucharystię, która ukazuje zbawczy wymiar Wcielenia i Odkupienia dokonanego przez Syna Bożego. Po Eucharystii Jan Paweł II mówi o sakramencie pokuty, który każdemu wiernemu daje możliwość powrotu na łono Kościoła. Ks. Matwiejuk przypomniał na koniec element jubileuszowego „kairosu”, czasu, w którym przybliży się królestwo Boże. Kończąc autor stwierdził, że nie tyle jest to list o problematyce liturgicznej ile szereg wskazówek dla kapłanów. „Zmartwychwstały Chrystus także w trzecim tysiącleciu wyznacza wiernym spotkanie w Wierceniku Kościoła. On kroczy po drogach życia i pozwala poznać się przy łamaniu chleba”.

W dyskusji podsumowującej XXXVIII Seminarium zostało wyrażone zadowolenie z będącego w przygotowaniu *Ceremoniału wspólnoty parafialnej*. Zauważono jednak potrzebę konfrontacji prac z wnikliwym spojrzeniem na bieżące problemy. W zamierzeniu niektóre elementy celebracji mają być zostawione wyczuciu celebransów.

Na zakończenie ks. Konrad Krajewski z Biura Celebracji Liturgicznych Ojca Świętego przedstawił zadania i obowiązki ceremoniarzy papieskich.

Podsumowując tegoroczne spotkanie, przewodniczący sekcji liturgistów ks. prof. dr hab. Adam Durak podziękował wszystkim za przybycie, a prelegentom za przygotowanie i wygłoszenie referatów i komunikatów, zapraszając na następne seminarium naukowe, które odbędzie się we wrześniu przyszłego roku w Siedlcach.

s. M. Victoria Nakonieczna pddm

3. Uwagi na temat asystowania diakona przy zawieraniu małżeństwa

Dawne prawo (*Kodeks prawa kanonicznego* z 1917 r.) nie zezwalało diakonowi na asystowanie przy zawieraniu małżeństwa. Zmieniło to ustawodawstwo posoborowe, które zezwoliło na udzielenie takiej delegacji także diakonowi (*Motu proprio* Pawła VI *Sacrum diaconatus ordinem* z 1967 r., art. 22, n. 4), jednakże tylko „tam gdzie nie ma kapłana” (w znaczeniu biskupa i prezbitera).

Uznając, iż w Polsce nie ma takiej potrzeby (nie brakuje bowiem kapłanów), Konferencja Episkopatu Polski przy okazji ogłoszenia polskiego tłumaczenia *Obrzędów sakramentu małżeństwa dostosowanych do zwyczajów diecezji polskich* (Katowice 1974) podjęła decyzję, iż „ze względu na warunki duszpasterstwa w Polsce, Konferencja Biskupów Polski postanowiła nie delegować diakonów do asystowania przy zawieraniu małżeństw”. Tę dyrektywę zamieszczono w przypisie w *Obrzędach sakramentu małżeństwa* (s. 30, nr 59, przyp. 15).

W 1983 r. został promulgowany nowy *Kodeks prawa kanonicznego*. Kan. 1108 § 1 obecnie obowiązującego Kodeksu stanowi: „Tylko te małżeństwa są ważne, które zostają zawarte wobec asystującego miejscowego ordynariusza albo proboszcza, albo wobec kapłana *lub diakona* delegowanego przez jednego z nich...”. O możliwości udzielenia delegacji do asystowania diakonowi mówią też kan. 1111 § 1 i kan. 1112 § 1. Zreformowany Kodeks dokonał zatem istotnej zmiany obowiązującej dyscypliny: odtąd nie trzeba już sytuacji konieczności (braku kapłanów), by diakon mógł zostać delegowany do asystowania, ale może on otrzymać delegację w każdych warunkach, zgodnie z przepisami prawa.

W nowym stanie prawnym uchwała Konferencji Episkopatu Polski z 11 marca 1973 r. straciła zatem wszelkie znaczenie – nie tylko ze względów formalnych (kan. 6 § 1, 2° uchylił wszystkie przepisy partykularne, a kan. 5 § 1 zniósł zwyczaje, które sprzeciwiały się przepisom nowego Kodeksu), ale także stała się po prostu bezprzedmiotowa w sytuacji, gdy możliwość delegowania diakonów do asystowania przy zawieraniu małżeństwa nie podlegała już poprzednim ograniczeniom („tam gdzie nie ma kapłana”). Należy pamiętać, że ani konferencja biskupów w danym kraju, ani żaden biskup w swej diecezji nie są władni zmieniać powszechnego prawa Kościoła.

Mimo to przepis nowego Kodeksu wprowadził pewne zamieszanie, bowiem niektórzy nie przyjmowali do wiadomości zmiany przepisów prawnych i utrzymywali, że dawne zalecenie Konferencji Episkopatu Polski jest nadal aktualne.

Wszelkie wątpliwości jednoznacznie rozwiewa najnowsze wydanie odnowionych *Obrzędów sakramentu małżeństwa dostosowanych do zwyczajów diecezji polskich* (wydanie trzecie według drugiego wydania wzorcowego, Katowice 2002). Rytuał małżeństwa nie zawiera już żadnej wzmianki o dawnej dyrektywie biskupów polskich, ale wyraźnie przypomina, jakie jest aktualnie obowiązujące (również i u nas) prawo: „Także diakon, który otrzymał upoważnienie od proboszcza lub od miejscowego ordynariusza, może przewodniczyć sprawowaniu sakramentu małżeństwa, nie wykluczając błogosławieństwa małżonków” (s. 17, nr 24). Podobnie w innym miejscu „Obrzędów” mówi się jasno: „Obrzęd tutaj podany sprawuje kapłan lub diakon,

który otrzymał od miejscowego ordynariusza lub od proboszcza delegację do asystowania i błogosławienia w imieniu Kościoła zawieranym małżeństwom” (s. 54, nr 122; zob. także nr 123).

Nie ma zatem żadnych racji, by prawo Kościoła Powszechnego nie było stosowane w Polsce. Jeśli diakon zgodnie z przepisami prawa (kan. 1111) otrzyma delegację do asystowania przy zawieraniu małżeństwa, może czynić to bez żadnych obaw i całkowicie godziwie, przy zachowaniu pozostałych przepisów kanonicznych i liturgicznych.

ks. Piotr Majer

5. Liturgiczne nowości wydawnicze

Książki:

Matias Augé, *Avvento - Natale - Epifania: Il tempo della manifestazione del Signore*, Edizioni San Paolo, Cinisello Balsamo (MI) 2002, ISBN 88-215-4591-1.

Guido Fuchs, *Heiligabend. Riten, Räume, Requisiten. Liturgie und Alltag*, Pustet, Regensburg 2002, ISBN 3-7917-1809-6.

***Bildlichkeit und Bildorte von Liturgie. Schauplätze in Spätantike, Byzanz und Mittelalter*, hrsg. v. Rainer Warland, Reichert Verlag, Wiesbaden 2002, ISBN 3-89500-257-7.**

Christoph Joosten, *Das Christkönigsfest. Liturgie im Spannungsfeld zwischen Frömmigkeit und Politik* (Diss. Pietas Liturgica Bd. 12), A. Francke Verlag, Tübingen 2002, ISBN 3-7720-3271-0.

Ansgar Franz, *Wortgottesdienst der Messe und Altes Testament. Katholische und ökumenische Lektionarreform nach dem II. Vatikanum im Spiegel von „Ordo Lectionum Missae, Revised Common Lectionary“ und „Four Year Lectionary“*. Positionen, Probleme, Perspektiven (Pietas Liturgica, Studia 14), A. Francke Verlag, Tübingen 2002, ISBN 3-7720-3273-7.

Jakob J. Koch, *Traditionelle mehrstimmige Messen in erneuerter Liturgie, ein Widerspruch?*, Pustet Verlag, Regensburg 2002, ISBN 3-7917-1799-5.

Andreas Poschmann, *Das Leipziger Oratorium. Liturgie als Mitte einer lebendigen Gemeinde* (Diss. Erfurter Theologische Studien Bd. 81), St. Benno-Verlag, Leipzig 2002, ISBN: 3-7462-1395-9.

Andreas Redtenbacher, *Liturgie und Leben. Erneuerung aus dem Ursprung. Liturgiewissenschaftliche Beiträge*. Vorw. v. Franz König, Echter-Verlag, Würzburg 2002, ISBN 3-429-02483-8.

***Dem Kirchenjahr Klang und Farbe geben*, hrsg. v. Guido Fuchs, Konkrete Liturgie, Pustet Verlag, Regensburg 2002, ISBN 3-7917-1810-X.**

Die Bibel im Gottesdienst. Zugänge und Praxismodelle, hrsg. v. Bernhard Krautter u. Franz-Josef Ortkemper, Katholisches Bibelwerk, Stuttgart 2002, ISBN 3-460-33050-3.

Vincenzo Gatti, *Liturgia e arte. I luoghi della celebrazione*, Edizioni Dehoniane, Bologna 2002, ISBN 88-10-43002-6.

Louis Malle - Michel Scouarnec, *Abbecedario della celebrazione cristiana*, Elledici, Torino 2002, ISBN 88-010-21445.

Francesco Platania, *Dekoracja kwiatowa w liturgii*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2002, ISBN 83-7224-570-3.

Helmut Jaschke, *Święta w roku kościelnym*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2002, ISBN 83-7224-505-3

Rinaldo Falsini, *Liturgia – odpowiedzi na trudne pytania*, Wydawnictwo „M”, Kraków 2002, ISBN 83-7221-294-5.

Jarosław Domagała, Andrzej Lelen, *Kształcenie organistów diecezji płockiej w latach 1902-2002*, Płocki Instytut Wydawniczy, Płock 2002, ISBN 83-87403-68-7.

Marino Qualizza, *Inicjacja chrześcijańska*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2002, ISBN 83-7097-902-5

Jerzy Stefański, *Modlitwy eucharystyczne w posoborowej reformie liturgicznej*, Prymasowskie Wydawnictwo Gaudentinum, Gniezno 2002, ISBN 83-87926-84-1.

Maurizio Barba, *La riforma conciliare dell'«Ordo Missae». Il percorso storico-redazionale dei riti d'ingresso, di offertorio e di comunione*, Edizioni Liturgiche CLV, Roma 2002.

Liturgia e scienze umane. Itinerari di ricerca (29^a Settimana di Studio dell'A.P.L., 2001), Edizioni Liturgiche CLV, Roma 2002.

Felice Rainoldi, *Il miele dalla pietra (Sal 80, 17). Guida liturgico-pastorale al canto dei salmi*, Edizioni Liturgiche CLV, Roma 2002, ISBN 88-7367-009-1.